

JAARVERSLAG 2014

COMMISSIE WELSTAND EN MONUMENTEN

gemeente Utrecht

1. INLEIDING

De Woningwet vraagt jaarlijks een verslag op te stellen als verantwoording van de welstandsadviesing over de tijdsspanne van een jaar. Tegelijkertijd is het verslag een communicatiemiddel om de werkzaamheden van de Commissie Welstand en Monumenten voor iedereen zichtbaarder te maken.

Artikel 12b, lid 3: De welstandscommissie dan wel de stadsbouwmeester legt de gemeenteraad eenmaal per jaar een verslag voor van de door haar onderscheidenlijk hem verrichte werkzaamheden. In het verslag wordt ten minste uiteengezet op welke wijze zij onderscheidenlijk hij toepassing heeft gegeven aan de criteria, bedoeld in artikel 12a, eerste lid, onderdeel a.

Toelichting artikel: het doel van het verslag is het bevorderen van het debat betreffende de ruimtelijke kwaliteit in de gemeente. Het jaarverslag dient dus geschikt te zijn met het oog op dat debat: het zal een openbaar stuk dienen te zijn, dat voor burgers begrijpelijke informatie bevat.

Het jaarverslag 2014 is beknopt gehouden. Er is een korte weergave van de werkwijze in opgenomen, gevolgd door een aantal feitelijkheden. Enkele willekeurige voorbeelden uit de praktijk geven een indruk van de grote breedte van het werkgebied van de welstandsadviesing en de wijze van toepassing van de criteria in de welstandsnota. Daarnaast is een kort overzicht opgenomen van de meer beleidsmatige ontwikkelingen rond de Commissie Welstand en Monumenten van het afgelopen jaar. Een namenlijst geeft de personen weer die betrokken zijn bij de welstandsadviesing: zowel de commissieleden als de medewerkers van Bureau CWM.

2. WERKWIJZE

De ingekomen plannen (zowel aanvragen omgevingsvergunning als voorlopige ontwerpen) worden geagendeerd door het Bureau Commissie Welstand en Monumenten. Tot 01/12 2014 zijn de kleinere veel voorkomende plannen of plannen waar het advies van de commissie als bekend mag worden verondersteld, van een preadvies voorzien door het Bureau CWM. Via de planlijst werden deze adviezen door de commissie bekrachtigd. Complexere plannen, plannen met betrekking tot nieuwe ontwikkelingen, twijfelgevallen of plannen met een negatief preadvies zijn aan de commissie voorgelegd.

Met de invoering van de Kanbepaling per 01/12 2014 hoeven de preadviezen niet meer aan de commissie voorgelegd kan worden. De medewerkers van Bureau CWM toetsen de aanvragen en zijn gemachtigd deze te voorzien van een positief of negatief advies. Inhoudelijk moeten deze adviezen verantwoord kunnen worden aan de commissie. De Commissie Welstand en Monumenten kan altijd geraadpleegd worden indien er bijvoorbeeld twijfel bestaat of er sprake is van een geschil.

In geval van een positief advies is de Commissie Welstand en Monumenten niet verplicht haar advies te motiveren. Dit geldt ook voor de preadviezen van Bureau Commissie Welstand en Monumenten. In geval van een negatief advies is dit echter wel vereist.

De negatieve adviezen zijn gemotiveerd aan de hand van de welstandsnota, 'De schoonheid van Utrecht', en vastgelegd in de verslagen van de commissievergaderingen.

In toenemende mate wordt voorafgaand aan de aanvraag omgevingsvergunning om collegiaal vooroverleg met de commissie gevraagd. Dit betreffen zowel grote bouwprojecten waar ook stedenbouwkundige vraagstukken een rol kunnen spelen, als ook ontwerpen van particulieren die om een verkennend advies vragen. Dit vooroverleg wordt gestimuleerd om in collegiale setting vakinhoudelijk over plannen te kunnen spreken, zonder de tijdsdruk van wettelijke termijnen. Tevens versnelt het de proceduretijd rond de aanvraag omgevingsvergunning wat betreft het welstandsadvies.

Indien in een deelgebied van de stad Utrecht een supervisor actief is die ook architectonische kwaliteitsborging in zijn of haar opdrachtportefeuille heeft, is sinds 1 oktober 2014 afgesproken dat de commissie zijn of haar advies overneemt. Uit onderzoek was gebleken dat de dubbele kwaliteitstoets leidde tot verwarring en vertraging, dus het werkproces is hierop aangepast. Als een commissieadvies alsnog gewenst is door de betrokken partijen, is dit altijd mogelijk.

In 2014 is het College twee keer contrair gegaan*. Indien het College van plan is contrair te gaan op basis van maatschappelijke of economische redenen, is afgesproken dat de wethouder contact opneemt met de voorzitter. Beide standpunten worden dan toegelicht op basis waarvan het College definitief beslist.

*Nadere toelichting jaarverslag B&W 2014

Bij aanvragen waar stedenbouwkundige of monumentale aspecten aan de orde zijn, worden de afwegingen van de ambtelijke diensten (soms supervisor) eerst afgewacht. Deze afwegingen worden meegenomen bij de totstandkoming van een advies. Bij de commissievergaderingen is een vaste vertegenwoordiging aanwezig van de afdeling Stedenbouw en Erfgoed. Desgewenst geven behandelend ambtenaren of adviseurs nog een nadere toelichting bij de planbehandelingen in de commissievergadering.

3. BECIJFERD

Aantal adviezen

Aanvragen omgevingsvergunning voor de Wabo-activiteit bouwen	1240 adviezen
Aanvragen omgevingsvergunning voor de Wabo-activiteit monumenten	147 adviezen
Aanvragen reclame	89 adviezen
Indicatie-aanvragen	29 adviezen
Preadviezen in vooroverleg Bureau CWM (incl. legalisatie (illegale bouw) en aan te leveren adviezen bij bezwaarprocedures op verzoek van de afdeling Juridische Zaken)	910 adviezen
Toetsing Bureau Commissie Welstand en Monumenten na invoering Kanbepaling (december 2014)	84 (waarvan 1 negatief: niet conform criteria)

Aantal vergaderingen:

Commissievergadering plenair	35
Commissievergadering gedelegeerd	5 (vanwege beperkt planaanbod of beschikbaarheid leden)
Overleg delegatie Commissie Welstand – afdeling Stedenbouw	6

Uitsplitsing commissieadviezen:

Collegiaal overleg commissie	145*
Plaatsing monumentenlijst	4
Advisering commissie bij aanvragen omgevingsvergunning	202* Waarvan: 107 positieve adviezen 61 negatieve adviezen (incl. 8 monumenten – te grote aantasting monumentwaarde) 34 aangehouden

*In de geagendeerde plannen zitten dubbelingen: een plan kan besproken zijn in het collegiaal overleg en later als aanvraag omgevingsvergunning van een definitief advies voorzien; een plan kan aangehouden zijn en aangepast voor de definitieve advisering; een plan kan een aantal keren besproken zijn.

4. INHOUDELIJK

In 2014 is er weer over een diversiteit aan bouwwerken geadviseerd: over dakkapellen, erfafscheidingen en zonnepanelen, maar ook over grotere woningbouwprojecten, bedrijfsbebouwing, herbestemmingsprojecten, inrichtingsplannen en stedenbouwkundige plannen.

Bij de veel voorkomende kleinere bouwwerken werd er getoetst aan de criteria of richtlijnen in de door de raad vastgestelde welstandsnota. In geval van een negatief advies was er veelal sprake van een afwijking van deze objectieve regels en zag de commissie geen aanleiding gemotiveerd hiervan af te wijken.

Bij bouwwerken die niet gemeten konden worden aan de criteria en/of richtlijnen, zijn de plannen beoordeeld tegen de achtergrond van de criteria verbonden aan de beleidsniveaus: 'Open', 'Respect' of 'Behoud'. Een belangrijk criterium bij de beleidsniveaus is dat het bouwwerk naar vorm en schaal passend moet zijn in zijn omgeving; de mate waarin is afhankelijk van het niveau.

Ook goede maatverhoudingen van het bouwwerk zelf - de gevelcompositie - vormen een belangrijk criterium waar op wordt getoetst. Bij beleidsniveau 'Respect' krijgt het karakteristieke van de architectuur en omgeving meer aandacht en bij 'Behoud' kan de authenticiteit van het bouwwerk een doorslaggevende rol spelen.

De Utrechtse welstandsnota is een omgevingsgericht document. Veelal is dus het criterium 'naar vorm en schaal passend in zijn omgeving' een leidend principe. Maar juist de onderverdeling van 'Open' naar 'Respect' en 'Behoud' biedt de mogelijkheid om gradaties in de advisering aan te brengen: beginnend in relatie tot zijn omgeving, maar indien een bouwwerk in een als bijzonder aangeduid gebied ligt, kan er meer gefocust worden op de architectuur – het bouwwerk zelf. Bouwwerken in een beschermd stads- of dorpsgezicht vallen onder het beleidsniveau 'Behoud', dus de advisering komt tot stand door te toetsen aan het maximum aantal criteria. Sinds 2010 biedt de wetgever meer ruimte ten aanzien van het vergunningsvrij bouwen: vanzelfsprekend blijft hier een welstandstoets in principe achterwege.

COLLEGIAAL OVERLEG / VOOROVERLEG

Als er nog geen sprake is van een aanvraag omgevingsvergunning, maar er collegiaal overleg plaatsvindt voorafgaand aan de indiening, wordt geadviseerd tegen de achtergrond van de criteria in de welstandsnota. Immers, volgt de aanvraag omgevingsvergunning dan zal binnen die kaders een advies verstrekt moeten worden.

VOORBEELDEN ADVIEZEN

De aangehaalde voorbeelden zijn een willekeurige greep. Ze schetsen een beeld van de breedheid van het werkterrein en vormen een toelichting op de toepassing van de welstandsnota. Naast de aan welstand gerelateerde adviezen is ook de onafhankelijke monumentenadvisering onderdeel van het takenpakket van de commissie. Indien er sprake is van ingrepen aan het exterieur van een monument, dient hier ook in het kader van de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) een welstandsadvies ingewonnen te worden.

- **Transformatie kantoorgebouw naar studenteneenheden Boothstraat:** In de historische binnenstad wordt voorgesteld een gebouw van rond 1960 gedeeltelijk aan te passen ten behoeve van studenteneenheden, waarbij de gesloten begane grond met mensa die functie behoudt. De commissie heeft erop aangestuurd om de bijzondere kans te grijpen het pand integraal op te waarderen in een kwalitatief hoogwaardige architectuur die zich voegt naar de historische omgeving. Op deze wijze is ernaar gestreefd in het beschermd stadsgezicht en in een gebied met beleidsniveau 'Behoud' het aanwezige bebouwingsbeeld en de kwaliteit hiervan in positieve zin te versterken.

afgewezen ontwerp 2013

definitief voorstel

- Leidsche Rijn Centrum: een indrukwekkende ontwikkeling aan de westzijde van de stad. De Commissie Welstand en Monumenten is vanaf het begin af aan betrokken geweest (geïnformeerd of geraadpleegd). In 2014 werden de plannen concreter door de deelgebieden die aangevraagd werden via de omgevingsvergunningen. De ambitie is vanaf de aanbestedingsfase hoog ingestoken en dit is in de doorwerking van de plannen behouden gebleven. De commissie heeft in 2014 regelmatig overlegd met de supervisor bij de ontwikkeling van de ontwerpfase naar een aanvraag omgevingsvergunning. In nauwe samenwerking zijn de opmerkingen van beide kwaliteitsadviseurs overgebracht aan de betrokken architecten in dit deelgebied. De start voor hoogwaardig nieuw stadscentrum is gemaakt, waarvan de stedenbouwkundige en architectonische kwaliteit veelbelovend is. Het is een voorbeeldproject van een grootschalige ontwikkeling waar door een goede interactie tussen supervisor en commissie, een positieve kruisbestuiving heeft plaatsgevonden. De supervisor had een klankbord om zijn overwegingen te bespreken; de commissie had een overall view op grotere afstand – noodzakelijk gezien de omvang van het nieuwe stadshart.

- Eerherstel van monumenten: In het hart van het historische centrum, Oudegracht 152 tot en met 156 naast de Winkel van Sinkel, verdwijnt een bioscoop om plaats te maken voor winkels. Onderdelen van het bioscoopcomplex zijn een rijks- en een gemeentelijk monument. De architect kiest ervoor om de drie gevels te reconstrueren zoals dit deel van Utrecht er rond 1900 uitzag. Dit betekent onder meer een toevoeging van een topgevel. De commissie heeft aangegeven dat zij zeer enthousiast is over het voorstel. Maar het welslagen van een dergelijke grootschalige en ingrijpende reconstructie is afhankelijk van een overtuigende uitwerking van ieder detail. Op dat niveau heeft de commissie de tekeningen dan ook bestudeerd en er over geadviseerd: stijlzuiverheid van ieder pand, inclusief de kleurstellingen. Het is een voorbeeldproject geworden waarbij de winkelpuien weer structureel onderdeel uitmaken van het gevelbeeld en het straatbeeld. Door uit te gaan van het individuele karakter per pand is diversiteit en levendigheid van het stukje (neo-historische) straatwand gewaarborgd.

nieuwe situatie

- Maatwerk in zonnepanelen: In het beschermd stadsgezicht aan het Servaasbolwerk zijn zonnepanelen geplaatst waar klachten over zijn. In overleg met de commissie wordt gestreefd naar het totaal bedekken van het dakvlak, waardoor een nieuw dakvlak ontstaat en de panelen optimaal worden geïntegreerd. In 2014 is nog een korte discussie omdat de hoeken niet zijn opgevuld, waardoor er nog geen sprake is van de geïntegreerde oplossing van dak en panelen. Inmiddels is dat na het commissieadvies aangepast en is er sprake van een voorbeeldoplossing voor het plaatsen van zonnepanelen in een beschermd stadsgezicht.

illegale situatie

definitieve situatie

- Kaderstellend: Het Diaconessenziekenhuis krijgt naast nieuwe gevels ook diverse nieuwe gebouwen, waarvoor in 2014 al een aanzet is gedaan met aanvragen voor een bovengrondse parkeergarage en een gezondheidscentrum. De commissie heeft in principe natuurlijk geen bezwaren tegen de uitbreidingen die in het bestemmingsplan passen, maar is van mening dat vanwege de langere termijnontwikkelingen hier wel een visie voor de ontwikkeling van het terrein aan ten grondslag moest liggen. Door uitgebreid vooroverleg is een conceptmasterplan ontwikkeld, dat als ontwikkelings- en toetsingskader gehanteerd kan worden. Hierin is het behouden en versterken van het groene binnengebied het belangrijkste uitgangspunt, dat ondersteund wordt door de zonering van de gebouwen erom heen.

Er is in samenwerking gekomen tot een plan dat niet alleen de toetsing van de diverse toekomstige plannen vergemakkelijkt, maar ook voor alle betrokkenen richting biedt aan de toekomstige bouwontwikkelingen.

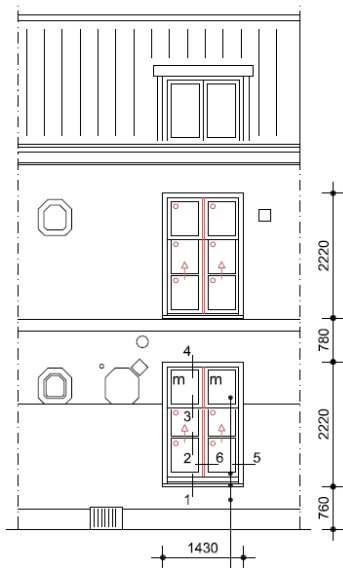

Conceptmasterplankaart

- Maatwerk op kleiner schaalniveau: In de zijgevel van het gemeentelijk monument op de hoek Nobelstraat / Nobeldwarsstraat had een origineel raam plaatsgemaakt voor een airco-installatie. Deze ingreep betekende een aantasting van de monumentwaarde en van het gevelbeeld. Samen met de afdeling Erfgoed is gekomen tot een kozijnvervanging in stijl met het monument, waarin de airco-installatie zo goed en onopvallend mogelijk wordt opgenomen.

illegale situatie

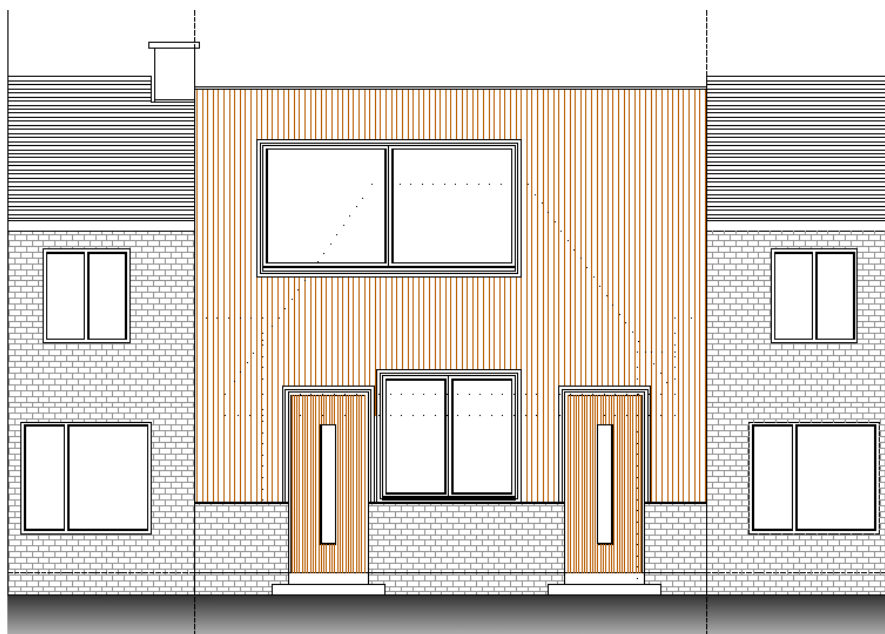

overeengekomen oplossing (houtsoort en kleur overeenkomstig
bovengelegen venster; airco-installatie inpandig opgelost)

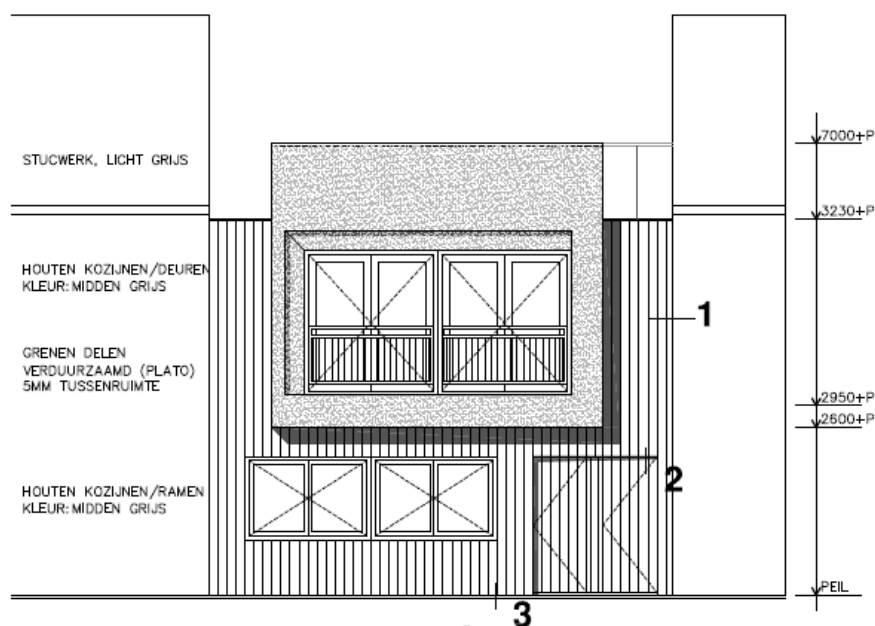
- Van klein naar groot: In de J.S. de Rijkstraat bestaat de wens een klein pand te vergroten. In eerste instantie wordt een voorstel ingediend dat naar de mening van de commissie op geen enkele wijze aansluit op de bestaande en belendende architectuur en op het straatbeeld. Ook ontbreekt de minimaal vereiste architectonische kwaliteit. Binnen beleidsniveau 'Open' werd niet voldaan aan de criteria zoals passend in zijn omgeving en een evenwichtige opzet in maatverhoudingen. In een nieuw ontwerp is aandacht besteed aan de rol die het pand heeft in de straatwand – een schakel tussen twee bouwblokken – en de architectuur. Een zorgvuldig vormgegeven dubbele woning vult de omgeving aan, zonder storend te zijn.

bestaande situatie

afgewezen ontwerp

definitief voorstel

- Uitbouw over twee verdiepingen Prof. Jordanlaan: In de wijk Tuindorp met beleidsniveau 'Respect' wordt voorgesteld over twee bouwlagen een uitbouw met dakterras te plaatsen. Met betrekking tot het eerste ontwerp geeft de commissie aan dat architectonische aandacht positief is, maar door de diversiteit aan materialen en het ontkennen van de oorspronkelijke architectuur (schoorsteen) is het volume onvoldoende ondergeschikt. Een aangepast ontwerp met een rustiger vormgeving van de moderne uitbouw voegt zich meer naar de omgeving.

eerste versie

definitieve versie

- Ruimte voor creativiteit en innovatie: Voor Kubuseiland in Leidsche Rijn wordt een voorstel ingediend voor woningen die volgens een bouwsysteem kunnen worden opgericht. Er zijn diverse variatiemogelijkheden binnen het systeem, waaronder het type gevelpanelen. De commissie vindt het een goed initiatief om de ontstane stagnatie in de kavelontwikkeling mogelijk open te breken en verleent haar medewerking aan deze bouwvorm.

- Dakkapellenbeleid: Dakkapellen en welstand blijven onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dakkapellen worden over de hele stad aangevraagd, waar in de regel de criteria uit de welstandsnota leidend zijn; bijvoorbeeld dat er gestreefd wordt naar een herhaling van uniforme exemplaren en een regelmatige rangschikking op een horizontale lijn om rust en samenhang te realiseren. Voor een in retrostijl opgetrokken woning in Leidsche Rijn (Splinterenburg) wordt een standaarddakkapel aangevraagd. De commissie adviseert negatief en kan wel instemmen met een dakkapel in stijl conform het buurpand.

Voor de woning in het midden van de foto met het zwarte pannendak is geadviseerd een dakkapel te plaatsen gelijk het buurpand.

Maar van de dakkapellencriteria kan ook gemotiveerd afgeweken worden: door aan de Wolter Heukelslaan een afwijkende plaatsing op het dak toe te staan wordt beter aangesloten op het gevelbeeld, past de dakkapel beter in het totaalbeeld van het ensemble en kunnen toekomstige dakkapellen op buurpanden hier goed op afgestemd worden.

5. WIJZIGINGEN TEN AANZIEN VAN BELEID EN WERKWIJZE

In december 2013 is het raadsvoorstel 'Welstand in de toekomst' aangenomen waarvan de implementatie grotendeels in 2014 heeft plaatsgevonden. De belangrijkste aanpassingen aangaande het welstandsbeleid en de werkwijze op een rij:

- Samenvoeging Commissie Welstand en Monumenten Oost en West, waarbij voor de personele bezetting uitgegaan is van de termijnen van zittende leden. In 2015 worden er ten behoeve van de continuïteit van advisering gefaseerd leden vervangen door nieuw te benoemen leden.
- Werkafspraken in het kader van het voorkomen van dubbele advisering op het gebied van ruimtelijke kwaliteit: indien een supervisor in een deelgebied is aangesteld met ook een architectonische opdracht, volgt de Commissie Welstand en Monumenten zijn of haar advies, tenzij vanuit de verschillende partijen gewenst is dat de commissie adviseert. Ook kan in geval van een geschil de commissie om advies worden gevraagd.
- De website van de Commissie Welstand en Monumenten is geactualiseerd, o.a. door de aanvrager uit te nodigen om voor de aanvraag omgevingsvergunning gebruik te maken van de mogelijkheid tot vooroverleg. In 2015 zal de aandacht voor de communicatie meer prioriteit krijgen, niet alleen inzake het welstandsadvies maar ook in de bredere context van de aanvraag omgevingsvergunning.
- Op basis van de wijzigingen ten aanzien van beleid en werkwijze is hoofdstuk 9, bijlage 9 en toelichting van de Bouwverordening aangepast.
- Per 01/12 2014 is de Kanbepaling ingevoerd: het Bureau Commissie Welstand en Monumenten toetst aanvragen voor veel voorkomende kleine bouwwerken op basis van de criteria en richtlijnen in de welstandsnota en toetst aanvragen waarbij de mening van de commissie als bekend mag worden verondersteld. In geval van twijfel wordt de commissie geraadpleegd.
- In 2014 hebben de voornaamste voorbereidingen plaatsgevonden voor de actualisatie van de welstandsnota, ter besluitvorming in 2015.
- Het College heeft in oktober 2014 besloten **af te zien van experimenten met welstandsvrije gebieden** na draagvlakmetingen in Tuindorp en Oudenrijn:
In 2013 had het College toegezegd te onderzoeken of er een woongebied en een kantoren/bedrijventerrein voor een experiment konden worden aangewezen om gedurende een proefperiode welstandsvrij te worden verklaard. Het huidige College heeft hieraan in 2014 als voorbehoud toegevoegd dat er draagvlak voor diende te zijn.

Op basis van de volgende criteria is de keuze gemaakt voor de woonwijk Tuindorp en het bedrijventerrein Oudenrijn:

- voldoende bouwactiviteit om daadwerkelijk te kunnen spreken van een experiment;
- 'fysiek' sterke wijk: voldoende diversiteit aan architectuur en in staat veranderingen te verdragen, een solide basis die een grotere diversiteit aan kan;
- een bestemmingsplan/beheersverordening die de ruimtelijke kwaliteiten waarborgt.

De wijk Tuindorp kent al een grote diversiteit aan kleinere bouwwerken zoals dakkapellen, maar heeft een dusdanig sterke stedenbouwkundige en architectonische opzet dat de wijk naar verwachting relatief bestand is tegen een mogelijke grotere diversiteit. Het bedrijventerrein Oudenrijn heeft een ouder en een nieuwer gedeelte, waarbij het nieuwere deel door een supervisor wordt begeleid. Voor deze wijk geldt hetzelfde als voor Tuindorp: de dusdanig sterke stedenbouwkundige en architectonische opzet verdraagt veranderingen.

In de wijk Tuindorp is een Buurtgesprek georganiseerd. De opkomst en het aantal schriftelijke reacties waren relatief hoog. De betrokkenen stonden hoofdzakelijk afwijzend ten aanzien van het invoeren van het

welstandsvrije experiment. De bewoners hadden al grote moeite met het vergunningsvrij bouwen, waardoor binnengebieden dichtslibben en verstenen. De ledenvergadering van de Bedrijvenkring Oudenrijn sprak zich ook uit tegen een experiment: de wens dat er vanuit de overheid meegekeken wordt naar de beeldkwaliteit van de wijk werd expliciet uitgesproken.

Naar aanleiding van deze metingen heeft het College in 2014 besloten af te zien van het aanwijzen van welstandsvrije (bestaande) gebieden.

SAMENSTELLING COMMISSIES

- Commissie Welstand en Monumenten West tot 01/10 2014

- Tom Frantzen (voorzitter)
- Els Bet (stedenbouwkundige)
- Max Cramer (cultuur-/architectuurhistoricus)
- Ton van Rooijen (burgerlid)
- Ruurd Roorda (architect)
- Frank Wintermans (architect)

- Commissie Welstand en Monumenten Oost tot 01/10/2014

- Tom Frantzen (voorzitter)
- Paul Diederer (architect)
- Nicolet Eerens (burgerlid)
- Jan Kamphuis (architectuur-/bouwhistoricus)
- Marc Reniers (architect)
- Katie Tedder (landschapsarchitect)
- Hans Vlaardingerbroek (restauratiearchitect)
- Karen van Vliet (stedenbouwkundige)

- Commissie Welstand en Monumenten vanaf 01/10 2014

- Tom Frantzen (voorzitter)
- Els Bet (stedenbouwkundige)
- Max Cramer (cultuur-/architectuurhistoricus)
- Paul Diederer (architect)
- Jan Kamphuis (architectuur-/bouwhistoricus)
- Marc Reniers (architect)
- Ton van Rooijen (burgerlid)

SAMENSTELLING BUREAU COMMISSIE WELSTAND EN MONUMENTEN

Manon van der Wiel	secretaris
Kees Boogert	uitvoerend secretaris
Roger Alwart	planbeoordelaar
Serpil Aydemir	secretaresse

Voor meer informatie over de Commissie Welstand en Monumenten: www.welstandutrecht.nl